

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

HE 22/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi

Kuluttajaliitto Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää kutsusta tulla valiokuntaan kuultavaksi ja esittää kohteliaimmin seuraavat kirjalliset huomiot hallituksen esityksestä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi:

Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen on yksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman sisältämistä ylivelkaantumisen torjuntaan tähtäävistä toimista. Nyt esitetyllä positiivisella luottotietorekisterillä pyritään torjumaan ylivelkaantumista luomalla parempi tietopohja sekä yksittäisiin luotonantotilanteisiin että rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan.

Kuluttajaliitto kannattaa keskitetyn, julkisen vallan ylläpitämän positiivisen luottotietorekisterin perustamista. Keskitetty, tietosisällöltään laaja rekisteri edellyttää kuitenkin tietosuojakysymysten ja -riskien laajaa huomioonottamista ja riittäviä, jatkuvia toimenpiteitä rekisteröityjen tietojen suojaamiseksi esimerkiksi tietomurroilta.

Lähtökohtana esityksen mukaan olisi, että laissa määriteltyjä luottoja koskevien tietojen ilmoittaminen rekisteriin on pakollista. Ilmoitusvelvollisten joukko määriteltäisiin laissa mahdollisimman tarkasti ja kattavasti. **Kuluttajaliitto pitää tätä hyvänä lähtökohtana etenkin huomioiden sen, että kuluttajille luottoa tarjoavien toimijoiden joukko on kasvanut ja monipuolistunut viime vuosina. Paremman tietopohjan varmistamiseksi mahdollisimman laaja ilmoitusvelvollisuus on tarpeellista.**

Esityksessä ehdotetaan tietojen varsin laajaa ja kattavaa tallentamista. Tietojen käyttämisellä voi olla erittäin merkittäviä vaikutuksia kuluttajan kannalta. Siksi on tarpeen arvioida tallennettavien tietojen välttämättömyyttä kriittisesti. Jatkovalmistelussa onkin täsmennetty perusteluja tältä osin, mitä Kuluttajaliitto pitää hyvänä.

Taloyhtiölainaosuuksien merkitys on tunnistettu positiivisen luottotietorekisterin säätämisen yhteydessä yhtenä sellaisena tietona, joka olisi hyvä rekisteriin tallettaa. Kuluttajaliitto yhtyy tähän näkemykseen. On tärkeää, että tulevaisuudessa taloyhtiölainaosuuksia koskevat tiedot voitaisiin siirtää positiiviseen luottotietorekisteriin huoneistotietojärjestelmästä, kun tiedot ovat siitä saatavilla huoneistotietojärjestelmän jatkokehityshankkeen myötä. Tämä parantaisi vielä mahdollisuuksia arvioida kuluttajien talouden kokonaisnäkömää. **Rekisteriin talletettavien ja sieltä luovutettavien tietojen tulee kuitenkin olla jatkossakin tiukasti rajattu siihen, mikä on rekisterin käyttötarkoitusten kannalta perusteltua ja tarpeellista ja välttämätöntä.** Positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta on aina varmistuttava siitä, että se tapahtuu yleisen tietosuojasäätelyn vaatimuksia noudattaen.

Tietojen luovuttamisen osalta Kuluttajaliitto pitää tärkeänä seurata tilannetta rekisterin

käyttöönoton jälkeen ja puuttua mahdollisiin väärinkäytöstilanteisiin. Pidämme mahdollisena riskinä sitä, että jotkut luotonantajat saattavat pyrkiä käyttämään rekisteriä vastoin sen tarkoitusta ja sääntelyä siten, että kuluttajan takaisinmaksukykyä arvioidaan toistuvasti rekisterin tietojen avulla ja muutetaan luoton hinnoittelua arvioinnin perusteella.

Positiivisen luottotietorekisterin tulisi kannustaa kuluttajia oman taloudellisen tilanteen seurantaan ja sen parempaan hallintaan. Siksi on tärkeää, että rekisteröidyillä itsellään on mahdollisuus saada rekisteristä tietoja omista luotoistaan. **Palvelun maksuttomuus rekisteröidyille on tärkeää.** Rekisteriä tulisi kehittää edelleen siten, että sähköisestä asiointipalvelusta saataisiin mahdollisimman helppokäyttöinen ja toimiva ja että se kannustaisi ihmisiä rekisterin hyödyntämiseen oman talouden hallinnassa.

Ehdotuksen mukaan luotonantajilla olisi velvollisuus ilmoittaa vähintään 60 päivää kestäneet maksuviiveet ja luoton eräännyttämisestä koskeva tieto positiiviseen luottotietorekisteriin. **Kuluttajaliitto pitää hyvänä, että jatkovalmistelussa päädyttiin esittämään 60 päivää 45 päivän sijasta.** Tämä on tasapainoisempi ratkaisu ja linjassa muun lainsäädännön kanssa. Rekisterimerkinnöillä on merkittäviä vaikutuksia kuluttajien luotonsaantiin, joten tietojen tulee lähtökohtaisesti antaa totuutta vastaava ja oikea kuva taloudellisesta tilanteesta ja maksukyvystä. Tärkeää on, että tieto maksuviiveestä ei näkyisi enää rekisteristä saatavalla luottotietoraportilla sen jälkeen, kun luotto on maksettu ajan tasalle ja tieto tästä on välittynyt rekisteriin.

Positiiviseen luottotietorekisteriin voitaisiin esityksen mukaan tallettaa tieto rekisteröidyn tekemästä vapaaehtoisesta luottokiellosta. Merkinnän tarkoituksena olisi, että luotonantaja voi suhtautua luotonantoon tällaisen henkilön osalta erityisellä varovaisuudella ja huolellisuudella. Tällainen kieltä voi olla tarpeellinen erityisesti tilanteissa, joissa esimerkiksi henkilötietoja koskevan varkauden vuoksi on kohonnut riski henkilötietojen mahdollisesta väärinkäytöstä. **Kuluttajaliitto kannattaa ehdotusta ja sitä, että kieltä voitaisiin tehdä joko määräaikaisena tai toistaiseksi voimassa olevana. Tärkeää on myös se, että rekisteriin merkittäisiin kiellon yhteyteen kiellon syy yleisellä tasolla,** jolloin luotonantaja voi arvioida tilannetta hieman eri painotuksin eri syiden osalta. Vapaaehtoisen luottokiellon tekemisen tulee olla maksutonta, kuten esityksessä ehdotetaan.

Lopuksi Kuluttajaliitto haluaa painottaa toimivan ja tehokkaan valvonnan merkitystä. Valvoville viranomaisille on taattava riittävät resurssit positiivisen luottotietorekisterin mukaisten toimintojen tehokkaaseen valvontaan. **Rekisterin toimivuutta ja sen vaikutuksia muun muassa luotonmyöntöprosesseihin ja niiden kustannuksiin kuluttajille on seurattava aktiivisesti.** Positiivinen luottotietorekisteri ei yksinään ratkaise kotitalouksien ylivelkaantumisongelmaa vaan tarvitaan laaja-alaisesti muitakin toimenpiteitä, kuten kuluttajaluottojen tiukempaa sääntelyä ja sosiaalisen luotituksen laajentamista.

Helsingissä 18. päivänä maaliskuuta 2022

Tiina Vyyryläinen

Vaikuttamistyön päällikkö, OTK